

- 24 лютого 1994 р. № 4004-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 27. — Ст. 218.
8. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 41. — Ст. 546.
9. Про екологічну експертизу: Закон України від 9 лютого 1995 р. № 45/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 8. — Ст. 54.
10. Про відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ та організацій за порушення у сфері містобудування: Закон України від 14 жовтня 1994 р. № 208/94-ВР (із змінами, внесеними згідно із законами) // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 46. — Ст. 411.
11. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 8 червня 2000 р. № 1805-ІІІ (із змінами, внесеними згідно із ЗК України і Законом) // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 39. — Ст. 333.
12. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 3-4. — Ст. 27.
13. Паказ Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України № 219 від 10.12.2001 р. «Про затвердження Типових регіональних правил забудови», зареєстровано в Міністерстві юстиції України 3 січня 2002 р. за № 4/6292 // Комп'ютерна правова система «Нормативні акти України».
14. Цивільний кодекс України // Офіційний вісник України. — 2003. — № 11. — Ст. 461.
15. Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності: Закон України від 3 березня 1998 р. № 147/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 34. — Ст. 228.
16. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 р. № 3425-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 39.
17. Про оренду державного та комунального майна: Закон України від 10 квітня 1992 р. № 2269-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 30.
18. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень: Закон України від 1 липня 2004 р. № 1952-ІV // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 51. — Ст. 553.

УДК 347.77

Р. С. Еннан

СУТНІСТЬ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

У сучасному світі інтелектуальна, творча діяльність набуває дедалі більшого значення у найрізноманітніших сферах людської діяльності. Від того, наскільки значним є інтелектуальний потенціал суспільства і рівень його культурного розвитку, залежить успіх розв'язання посталих перед ним соціальних та економічних проблем.

В умовах постіндустріального суспільства провідну роль у системі суспільного поділу праці відіграє інтелектуальна, творча діяльність, яка перетворюється на визначальну силу формування та розвитку людської цивілізації. Інтелектуальна діяльність є однією з форм життєдіяльності людини, сутнісною основою процесу створення інтелектуального продукту та відтворення інтелектуального капіталу.

Наукові дискусії щодо визначення сутності та природи права інтелектуальної власності розпочалися ще у середині ХVІІІ ст. і тривають до сьогодні. Вивчення природи права інтелектуальної власності цікаве та актуальне не лише з теоретичної точки зору, а й з практичної, оскільки воно безпосередньо пов'язане із захистом права інтелектуальної власності.

Проблеми природи та сутності права інтелектуальної власності останнім часом досліджували російські та вітчизняні вчені — В. А. Дозорцев, О. В. Калятін, О. П. Сергеев, Ю. Т. Гульбін, Н. М. Коршунов, О. А. Підпригора, О. О. Підпригора, Р. Б. Шишка, А. С. Довгерт, О. Д. Святоцький, Ю. Л. Бошицький, О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, Ю. М. Капіца, О. О. Штефан, О. М. Мельник та ін.

Проте на сьогоднішній день жодна із запропонованих концепцій, теорій чи підходів до визначення природи, сутності та змісту права інтелектуальної власності не є загальновизнаною чи домінуючою у теорії сучасного цивільного права. Саме тому вбачається за необхідне здійснення поступового комплексного дослідження визначеної наукової проблематики, вивчення та аналіз основних теорій, концепцій та підходів до права інтелектуальної власності, процес їх розвитку у часі і просторі, аналіз відмінностей між матеріальним правом власності та інтелектуальними (виключними) правами, визначення доцільності використання самого терміна «інтелектуальна власність» у юридичній науці та національному законодавстві тощо.

Взагалі поняття «інтелектуальна власність» як економічна та юридична категорії з'явилося відносно недавно. Відповідно протягом певного періоду часу ці категорії змінювались, доповнювались, йшов постійний пошук більш прийнятних визначень та тлумачень цих категорій. Особливо це питання загострювалося на переломних етапах розвитку суспільства, держави та права.

Інтелектуальна власність взагалі була властива розумним істотам від моменту їх появи. Проте в економічному обігу результати інтелектуальної діяльності з'явилися лише наприкінці XVIII ст. Перше згадування про інтелектуальну власність сягає часів Великої французької революції XVIII ст., коли поширення набула теорія природного права. Відповідно до якої все зроблене людиною, чи то матеріальні об'єкти, чи то результати творчої праці, визнається її власністю, а сама людина має виключне право розпоряджатися результатами власної творчої праці.

Наприкінці XVIII та в XIX ст. панівною стала теорія права власності. Як згадувалось вище, виникнення терміна «інтелектуальна власність» пов'язують з французьким законодавством XVIII ст. та французьким пропріетарним підходом до авторських і патентних прав. Логічним наслідком цього підходу стало закріплення у французькому законодавстві понять «літературна власність», «промислова власність», «інтелектуальна власність». У законодавчих актах США, Данії, Пруссії, Норвегії, Саксонії та ін. країн авторське право визначалося як «найсвятіший вид власності». У своїй основі такий підхід спирався, перш за все, на теорію природного права, а по-друге, був зумовлений розвитком капіталістичних відносин, для яких стало актуальним питання про вільний обіг прав на результати інтелектуальної діяльності. За тих часів право власності здавалося найкращою конструкцією, яка б могла чітко визначити та забезпечити панування творця та право власника над результатом інтелектуальної діяльності, а також і забезпечити «святість та недоторканність» об'єктів інтелектуальної власності.

Однак подальший розвиток права інтелектуальної власності виявляв все

більше й більше відмінностей та суперечливостей між правом власності та правами на результати інтелектуальної діяльності. З часом з'явилися філософські концепції, які розглядали авторське право як продовження та відображення особистості самого автора, основоположником яких став І. Кант. Саме на цих концепціях була пізніше побудована теорія особистих прав. Розробники цієї теорії вважали, що авторське право належить до категорії особистих, та не розрізняли майнові права, а вважали, що всі авторські права є особистими, тому що пов'язані безпосередньо з автором. Саме внаслідок цього у романо-германській правовій системі виокремилася група особистих немайнових прав.

Розроблені теорії щодо природи прав на результати творчої діяльності відображали об'єктивні процеси, які проходили із введенням їх у цивільний обіг та отримуваним ефектом. Суб'єктивно ж ці теорії відображали загальний стан науки та розуміння сутності прав на результати творчої діяльності. Це стосувалось проблеми встановлення природи прав, які виникають із факту створення результатів творчої діяльності та визначення їх місця серед інших правових категорій. Тому ця проблема й спричинила тривалі дискусії, що ведуться дотепер.

Інтелектуальна діяльність — це розумова (творча, духовна) праця людини в галузі науки, техніки, літератури, мистецтва, художнього конструювання тощо. Творча праця спрямована на створення та впровадження інновацій. Водночас її результатом є не лише новий інтелектуальний продукт, а й інтелектуальний розвиток самої особистості. Інтелектуальна діяльність втілюється і виявляється у певних результатах — інтелектуальних продуктах. Необхідно пам'ятати про те, що не всяка інтелектуальна діяльність є творчою працею, водночас будь-який творчий результат — продукт інтелектуальної діяльності.

Творча діяльність — це діяльність, внаслідок якої народжується щось якісно нове, що вирізняється неповторністю, оригінальністю і суспільно-історичною унікальністю. Творчість властива лише людині, яка є єдиним суб'єктом творчої діяльності. Отже, творча діяльність — це поняття більш широке, ніж інтелектуальна діяльність.

Результати інтелектуальної діяльності, стосовно яких здійснюється права охорона (які мають властивості охороноспроможності), є об'єктами інтелектуальної власності. До видів інтелектуальної діяльності належать: літературно-художня діяльність; науково-технічна діяльність та засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг. Специфіка відносин у сфері інтелектуальної власності полягає в тому, що вони стосуються інтелектуальної діяльності. Об'єктом цих відносин є результат творчої діяльності. Однак не кожний результат творчої діяльності може бути об'єктом зазначених правовідносин, а лише визначений законом. Самі по собі процеси розумової діяльності як такі знаходяться поза межами правового регулювання. У свою чергу результати цієї діяльності, що містять елементи творчості, є об'єктами правового регулювання.

У широкому значенні під поняттям «інтелектуальна власність» необхідно розуміти права на результати інтелектуальної діяльності в промисловій, нау-

ковій, літературній та художній сферах. Цивільний кодекс України (ЦК) від 16 січня 2003 р. вперше нормативно закріпив визначення терміна «інтелектуальна власність». Так, відповідно до ст. 418 ЦК України, під інтелектуальною власністю розуміється право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений ЦК України та іншими законами України.

Право інтелектуальної власності в об'єктивному розумінні — це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері створення, використання та охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності. Право інтелектуальної власності у суб'єктивному розумінні — це право суб'єкта на володіння, користування та розпорядження належним йому відповідно до закону результатом інтелектуальної, творчої діяльності.

Досить цікавим видається підхід професора Р. Б. Шишки до виокремлення теорій (концепцій, підходів) права інтелектуальної власності на основі певних груп суб'єктивних прав: 1) теорія виключних прав, яка базується на ідеї прав автора як виключно суб'єктивних, що надають йому можливість використовувати будь-яким не забороненим законом способом результат інтелектуальної діяльності, які розглядаються у тісному зв'язку із специфічними особистими немайновими правами; 2) концепція інтелектуальної власності, яка заснована на віднесенні майнових та немайнових прав до речових; 3) теорія особистості, яка заснована на віднесенні згаданих прав до особистих; 4) теорія інтелектуальних прав, яка виходить із віднесення авторських та патентних прав до прав особливого роду, які розташовані поза межами класичного поділу цивільних прав на речові, зобов'язальні та особові.

Необхідно сказати про те, що англо-американська система більш схильна розглядати право інтелектуальної власності як матеріальне право власності, а у романо-германській системі більшого поширення набуло визнання його специфічним правом на об'єкт інтелектуальної праці, який охоплює майнові та особисті немайнові права. У Російській Федерації достатньо сильною є традиція визнання прав інтелектуальної власності особливими, виключними правами.

На сьогодні в Україні стосовно цієї проблеми домінують дві основні концепції: інтелектуальних (виключних) прав і пропріетарний підхід. Серед українських вчених-правників не існує єдиної думки з приводу розуміння права інтелектуальної власності. Так, одні науковці розглядають права на результати інтелектуальної діяльності як право власності, інші ж вважають, що термін «інтелектуальна власність» є не більш ніж логічна абстракція стосовно сукупності виняткових прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності, а також прирівняних до них засобів індивідуалізації юридичних осіб, продукції, робіт та послуг.

Чинне національне законодавство також не трактує це питання однозначно. Так, законодавство про авторське право та суміжні права переважно визнає за авторами виключні права на використання, в той час, коли законодавство про промислову власність більш тяжіє до визнання результатів науково-технічної творчості об'єктами права власності. Цивільний кодекс України (ЦК) від

16 січня 2003 р. використовує поняття «права інтелектуальної власності на об'єкти», виділяючи права особи на результати інтелектуальної, творчої та іншої діяльності, які охоплюють особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності.

Відповідно до ст. 419 ЦК України право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного. Перехід права на об'єкт інтелектуальної власності не означає переходу права власності на річ. У свою чергу перехід права на річ не означає переходу права власності на річ. Тобто право інтелектуальної власності — це одна категорія, а право власності на матеріальний об'єкт (виріб), в якому втілений твір, винахід, корисна модель тощо — це зовсім інша категорія. Відповідно, суб'єкти права інтелектуальної власності — це одна категорія, а право власника речей — це інша категорія суб'єктів права.

На нашу думку, правовий режим власності, який традиційно пов'язаний з тілесними об'єктами і включає правомочність володіння, користування та розпорядження цими об'єктами, не можна застосовувати до нематеріальних результатів інтелектуальної (розумової) діяльності. Право інтелектуальної власності є правом особливого роду, воно відрізняється від класичного права власності.

По-перше, існують два види абсолютного права: речове право, що опосередковує майнові відносини, і право інтелектуальної власності на ідеальні результати інтелектуальної діяльності та прирівняні до них засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг. Зазначені види абсолютного права відрізняються як за об'єктами, так і за формами діяльності, у рамках якої вони виникають.

На відміну від фізичної праці, результатом якої зазвичай є речі, результатом інтелектуальної діяльності є втілений в об'єктивній формі продукт, який залежно від його характеру називають твором науки, літератури, мистецтва, винаходом або промисловим зразком. З кожним з цих результатів пов'язані особливі умови охороноспроможності та використання, а також здійснення та захисту прав їхніх авторів.

По-друге, результати інтелектуальної діяльності на відміну від об'єктів речового права мають ідеальну природу. Як і будь-які нематеріальні об'єкти, вони не зазнають зношення чи амортизації, а можуть застарівати лише морально. Право інтелектуальної власності належить до нематеріальних цінностей. З одного боку, ці об'єкти мають ідеальну природу і є нематеріальними, однак з іншого — вони можуть бути втілені у фізичні (матеріальні) предмети, які мають певну економічну цінність.

По-третє, в загальному розумінні право власності являє собою панування особи над річчю. У свою чергу, право інтелектуальної власності можна визначити також як панування особи над результатом інтелектуальної діяльності (приватноправова монополія). Однак така ніби подібність цих категорій не дає підстав вважати, що право інтелектуальної власності за своєю природою є різновидом права власності. Право власності є регулятором фізичного панування над річчю, відособлення цієї речі від інших речей. Об'єктом права інтелекту-

альної власності є результати творчої діяльності, які за своєю природою є нематеріальними. Ця обставина викликає необхідність особливого врегулювання відокремлення об'єкта від необмеженої кількості суб'єктів, які можуть вільно його використовувати за умови відсутності такого врегулювання.

По-четверте, право власності спрямоване перш за все на забезпечення панування особи над річчю, а заборона втручання третіх осіб у це право носить додатковий, забезпечувальний характер. Виключні (інтелектуальні) права на результати інтелектуальної діяльності в першу чергу спрямовані на відсторонення всіх третіх осіб від їх використання. Саме від цієї спрямованості і походить термін «виключні (інтелектуальні) права».

По-п'яте, відрізняються також і способи набуття та припинення прав на результати інтелектуальної діяльності та права власності. Так, наприклад, щодо таких прав неможливо застосовувати набуття за давністю володіння, специфікацію, знищення тощо. Володілець має безстрокове та абсолютне право на матеріальний об'єкт, в той час коли виключне право на об'єкт інтелектуальної власності є строковим і в передбачених законом випадках може зазнавати обмеження.

По-шосте, виключне право на результат інтелектуальної діяльності обмежене у просторі, а право на творчий результат нерозривно пов'язане з особою творця. Отже, права на результати інтелектуальної діяльності мають територіальний характер. Це означає, що виключні (інтелектуальні) права, набуті на території однієї держави, не отримують автоматичного визнання на території іншої — на відміну від права власності.

По-сьоме, юридичний інструментарій, застосовуваний до захисту прав інтелектуальної власності, інший, ніж застосовуваний до захисту права власності. Так, наприклад, володілець права інтелектуальної власності не може вимагати його оречевлення, оскільки такої речі не існує.

І нарешті, право на результати інтелектуальної діяльності являє собою поєднання майнових та особистих немайнових прав. Ці групи прав у даному випадку не є незалежними одна від одної. Навіть при відчуженні матеріального носія об'єкта права інтелектуальної власності автор не втрачає з ним зв'язок, останній продовжує існувати у формі немайнового права автора. Тобто результат інтелектуальної діяльності ніколи повністю не виходить із сфери впливу його творця. Право на недоторканність твору тісно пов'язане з правом на переробку, право на обнародування твору, яке визнається як немайнове право, має властивості, притаманні майновим правам тощо. Отже, не можна штучно виокремити особисті немайнові права із категорії прав на результати інтелектуальної діяльності, оскільки у своєму тісному зв'язку ці обидві групи прав виражають монополізм на продукти інтелектуальної праці.

Дуже слушною і цікавою є класифікація інтелектуальних об'єктів доцента О. А. Сурженко. Так, зокрема, автором зазначається, що існує відмінність між реальною та ідеальною природою речових та інтелектуальних об'єктів. Речові об'єкти мають тілесний вигляд і є цінними як такі, виходячи зі своїх тілесних властивостей. Інтелектуальні об'єкти, навпаки, цінні самі по собі як ідеальний

ресурс, як певні досягнення людського інтелекту, який утримується на певних носіях. Тобто інтелектуальні об'єкти також можуть мати тілесний вигляд, але цінність цих об'єктів становить не тілесна оболонка, а її насиченість інтелектуальним змістом.

При цьому кожному з інтелектуальних об'єктів притаманні свої особливі умови, які їх характеризують як такі. Ці умови стосуються охороноспроможності, використання, здійснення та захисту. Так, про охороноспроможність матеріальних речей взагалі не йдеться, і в правовому регулюванні питання правової охорони речових прав окремо не врегульовується. Поряд з їх позитивним регулюванням закон встановлює способи захисту речових прав. Використання інтелектуальних об'єктів і користування тілесними речами також різняться. Так, якщо використання деяких інтелектуальних об'єктів виступає насамперед передумовою виникнення самого права на них (права інтелектуальної власності), то користування річчю є однією з правомочностей власника, тобто є вже «післяправом». Крім того, існують розбіжності й в здійсненні прав на інтелектуальні та речові об'єкти і способи їх захисту. Цікавим є також те, що існуючи в тілесному вигляді, інтелектуальні об'єкти сприймаються як певна єдність з тілесними, але одночасно є більшими за останні, бо вони виходять за його межі як у просторі, так і у часі. Крім того, істотно різняться їх правове регулювання і, відповідно, різними є права на ці об'єкти.

Крім того, досить слушним є зауваження О. А. Сурженко щодо істотної різниці між процесами, які передують виникненню речових та інтелектуальних об'єктів, тобто можна засвідчитись у розбіжностях між фізичною та інтелектуальною працею. Так, фізична праця здійснюється для досягнення певного матеріального результату — виготовлення продукції, побудови чогось. Це може бути як періодична, так і разова діяльність, при цьому не має значення характер її мети — чи буде вона прибутковою, чи ні. Фізичною працею є й здійснення власником своїх правомочностей по володінню та користуванню річчю. В будь-якому разі наявним буде прогнозований бажаний матеріальний результат. Інтелектуальна праця передусім є розумовою, мисленою, духовною, творчою. Вона являє собою образ життя певних людей. Галузь її здійснення — це наука, література, мистецтво, дизайн, сфери технології тощо. Вона має як прикладне значення, тобто з втіленням в подальшому у виробництво, так і існує в чистому вигляді. Її здійснення може відбуватися як в процесі підприємницької діяльності, так і поза ним. При цьому важливим є те, що спонуканням до здійснення такої праці вважається сам творчий порив, а не матеріальні підстави, хоча безпосередньо мотивом її здійснення може бути й отримання доходу у вигляді гонорару, оплати за використання тощо. І нарешті, результатом фізичної праці є речі та послуги. В свою чергу результатом інтелектуальної праці є її продукт, що іменується залежно від його характеру твором науки, літератури, мистецтва, винаходом, промисловим зразком тощо.

Отже, на нашу думку, враховуючи чисельні істотні розбіжності між цими двома процесами, що передують створенню відповідно різних об'єктів, розбіжності у сутності, змісті та характері цих двох видів діяльності (праці), різні

результати такої діяльності (праці) тощо, необхідно вести мову про різний правовий режим речового права власності та права інтелектуальної власності (інтелектуальні права).

Необхідно також відзначити той факт, що свого часу відомий німецький юрист Є. Пікар, намагаючись розробити нові підходи до законодавчого регулювання прав на результати інтелектуальної діяльності, запропонував доповнити класичну римську класифікацію прав четвертою категорією «інтелектуальних прав» (*jura in re intellectuali*), яка б охопила особливі права автора, а також права на винаходи, промислові зразки та товарні знаки. Є. Пікаром була вперше сформульована концепція інтелектуальних прав, яка полягала в тому, що право інтелектуальної власності істотним чином відрізняється від права власності на речі, а тому є правом особливого роду, що не передбачено традиційним поділом прав на речові, особисті та зобов'язальні.

Крім того, окремі науковці-правники взагалі виступають проти використання самого терміна «інтелектуальна власність», який, на їх думку, не відображає сутності та природи цих відносин, пропонуючи використовувати термін «інтелектуальні (виключні) права» (В. А. Дозорцев). Проте у романо-германській системі більшого поширення набуло визнання права інтелектуальної власності специфічним правом на об'єкт інтелектуальної праці, який охоплює майнові та особисті немайнові права, тобто тут має місце традиція визнання прав інтелектуальної власності особливими, виключними правами. Взагалі термін «інтелектуальна власність» у пандектній системі цивільного законодавства будь-якої країни носить умовний характер. Цей термін просто не є адекватним сутності правового явища — праву власності, адже у пандектній системі права не має місця «праву власності» на «безтілесні» об'єкти як «праву речовому».

Таким чином відмінностей та розбіжностей, на наш погляд, між правом власності та правом інтелектуальної власності набагато більше, ніж спільного, а щодо використання одного й того самого терміна «власність», то це не про що не говорить, оскільки само по собі визначення «інтелектуальна власність» є умовною логічною конструкцією, яка вживається у законодавстві багатьох країн світу вже не одне століття.

Що ж стосується застережень окремих науковців-правників (О. А. Підпригора, О. О. Підпригора) щодо позбавлення творців права власності на їх твори (у разі відмови від пропріетарного підходу до права інтелектуальної власності), то необхідно наголосити на тому, що виключні (інтелектуальні) права, виходячи з їх змісту, сутності та природи, жодною мірою не позбавляють авторів або творців права на об'єкт своєї інтелектуальної, творчої праці.

Думається, що такі побоювання та підходи окремих науковців викликані більшою мірою тим, що радянське законодавство взагалі не знало поняття інтелектуальної власності, оскільки воно суперечило радянській моделі використання результатів інтелектуальної діяльності, адже сам по собі термін «власність» був вилучений, оскільки приватної власності не існувало взагалі, вся сфера інтелектуальних прав була поділена на окремі інститути авторського та винахідницького права, а за первинними творцями визнавалися лише

певні права на використання творів. Мабуть, саме тому із здобуттям незалежності та переходом до ринкової економіки звернулися перш за все до права власності, якого фактично не існувало за часів СРСР.

Чинне законодавство більшою мірою засновано на прагматичному підході щодо цього питання. Так, наприклад, у спеціальних міжнародних конвенціях у сфері інтелектуальної власності перевагу надано конкретним категоріям (авторські права, права на винаходи тощо), а само по собі словосполучення «інтелектуальна власність» розкривається через перелік об'єктів, права на які включено в обсяг цієї дефініції. Юридична природа цих прав, а також і визначення змісту поняття «інтелектуальна власність» міжнародним законодавством не встановлюється. Вбачається, що виокремлення права інтелектуальної власності в окрему четверту книгу ЦК України від 16 січня 2003 р. дозволяє вести мову про те, що все ж таки законодавець враховує особливу природу права інтелектуальної власності, його відмінність від права власності, адже чому б тоді просто не включити цей розділ до книги третьої ЦК України.

Враховуючи наявність відносно самостійної сукупності норм та інститутів права інтелектуальної власності, що регулюють сферу однорідних суспільних відносин за допомогою специфічних методів правового регулювання, можна говорити про становлення сьогодні в системі національного права України — нової самостійної комплексної галузі права — права інтелектуальної власності.

Її комплексний характер обумовлений низкою підстав, зокрема застосуванням таких методів правового регулювання відносин, як диспозитивний, імперативний, метод заохочення, метод автономії та рівності сторін тощо. Тобто юридичний інструментарій, який застосовується при регулюванні суспільних відносин у галузі інтелектуальної, творчої діяльності, не обмежується методами правового регулювання, притаманними цивілістичним наукам. Крім того, ця галузь права представлена відносно самостійними інститутами, кожен з яких має свої особливості, зумовлені специфікою самих об'єктів права інтелектуальної власності.

Отже, з огляду на вищезазначене, можна сказати, що право інтелектуальної власності — це самостійна комплексна галузь права, яка перебуває на стадії свого формування, являє собою сукупність норм права, які регулюють суспільні відносини, пов'язані зі створенням об'єктів права інтелектуальної власності, а також набуттям, здійсненням та захистом права на ці об'єкти.

Хочеться сподіватися, що, врешті-решт, подальший розвиток наукових досліджень про природу та сутність права інтелектуальної власності приведе до обґрунтування певної єдиної концепції прав на інтелектуальну власність, що дасть змогу, зокрема, привести чинне законодавство України до єдиної уніфікованої термінології у цій сфері.

Література

1. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. О. А. Підригори, О. Д. Святоцького. — 2-ге вид., переробл. та допов. — К.: Ін Юре, 2004. — 672 с.

2. Дроб'язко В. С., Дроб'язко Р. В. Право інтелектуальної власності: Навч. посіб. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 512 с.
3. Інтелектуальна власність: Навч. посіб. / За ред. П. М. Цибульова. — К.: УкрІНТЕІ, 2006. — 276 с.
4. Право інтелектуальної власності: Наук.-практ. комент. до Цивільного кодексу України / За заг. ред. М. В. Паладія, П. М. Миропецько, В. О. Жарова. — К.: Парлам. вид-во, 2006. — 432 с.
5. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність: Підручник. — К.: Знання, 2006. — 431 с.
6. Косак В. М., Якубовський І. С. Право інтелектуальної власності: Підручник. — К.: Істина, 2007. — 208 с.
7. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. — К.: Ін Юре, 2007. — 696 с.
8. Бошицький Ю. Л. Право інтелектуальної власності: Навч. посіб. — К.: Логос, 2007. — 488 с.
9. Дозорцев В. А. Інтелектуальні права: Поняття. Система. Задачі кодифікації. — М.: Статут, 2003. — 416 с.
10. Шишка Р. Б. Охоропа права інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспект. — Х., 2002. — 368 с.
11. Близнак І. А. Вопросы интеллектуальной собственности: Сб. науч. тр. — М., 2004. — 496 с.
12. Інтелектуальна власність (ісключительні права): Учеб. пособие / Под ред. П. М. Коршунова. — М., 2006. — 576 с.
13. Балятин О. В. Інтелектуальна власність (ісключительні права): Учеб. для вузов. — М.: ПОРМА, 2000. — 480 с.
14. Мельник О. М. Проблеми охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності в Україні. — Х., 2002. — 362 с.
15. Пилецько А. А. Право изобретателя. — М.: Статут, 2001. — 688 с.
16. Сергеев А. П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации: Учебник. — М., 2004.
17. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика: У 4 т. / За заг. ред. О. Д. Святоцького. — К., 1999. — Т. 1: Право інтелектуальної власності.
18. Гальперін Л. Б., Михайлова Л. А. Інтелектуальна власність: сутність і правова природа // Советское государство и право. — 1991. — № 12.
19. Близнак І., Леоптєв К. Інтелектуальна власність і ісключительні права // Інтелектуальна власність. — 2002. — № 6.
20. Сурженко О. А. Інтелектуальні об'єкти // Часопис цивілістики. — 2006. — Вип. 2. — С. 19–22.

УДК 347.731.1(477)

В. С. Деревнін

УГОДИ, ЯКІ УКЛАДАЮТЬСЯ НА ТОВАРНІЙ БІРЖІ

Пошук надійних контрагентів, а також найбільш вигідних умов придбання товарів є важливим завданням для суб'єктів цивільного обороту, що займаються оптовою торгівлею.

Для організації оптового ринку, виявлення співвідношення попиту та пропонування на товари, а також встановлення цін на них традиційно використовувалися товарні біржі. Відповідно до ст. 1 Закону України від 10 грудня 1991 року «Про товарну біржу» під товарною біржею розуміється організація, що поєднує юридичних і фізичних осіб, які здійснюють і комерційну діяльність, і мають на меті надання послуг щодо укладення біржових угод, визначення товарних цін, попиту та пропонування на товари, вивчення, впорядкування і полегшення товарообігу і пов'язаних з ним торговельних операцій [1].